

BUITEN

16^e JAARGANG N°. 3.

ZATERDAG 21 JANUARI 1922.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON AAN DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VERDWENEN DOCUMENTEN (3), UIT HET AMERIKAANSCH VAN GARDNER HUNTING	BLZ. 26
HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON AAN DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM, DOOR CORN. J. GIMPEL, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 25, 28—31
GRILLIGE SCHADUWEN (10), DOOR ALIE SMEDING	BLZ. 29
ST. SERVATIUS, DOOR F. W. DRIJVER, GEÏLL.	„ 31
THEE MET WITTE PUNTJES, DOOR DISCIPULUS APOLLINIS	„ 32
LANDHUIS „T WAELRE” TE ARNHEM, DOOR A. B., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 33—35
DE TUIN MET HET RUIME UITZICHT, DOOR TINE COOL	BLZ. 33
LOTSBESLISSING, DOOR AMANDA WOLF	„ 34
LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR (16), DOOR F. ST. MARS, GEAUTORISEERDE VERTALING VAN S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	„ 35
OUDE FONTEIN TE STEIN AAN DEN RIJN, ILL.	„ 36
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gevee alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VERDWENEN DOCUMENTEN.

3) *Uit het Amerikaansch van GARDNER HUNTING.*

„A LS iets, dat waarde heeft voor Hal, in dien strijd tegen Bain gestolen is,” zei ik langzaam, „is het niet onmogelijk dat iemand anders het van Bain heeft weggenomen ten bate van Philbric. Het is begrijpelijk dat in zulk een geval — het geval dat de een of ander iets had gestolen van Bain en het Philbric had aangeboden — er een twist is ontstaan die tot dat schieten aanleiding heeft gegeven.”

King stuurde de zoemende auto om een hoek, met een snelheid die mij me plotseling deed vastklampen om mijn evenwicht te bewaren en ons op het besneeuwde gras deed glijden met een geplas van modder door onze wielen, dat klonk als een uitbarsting van ontsnappenden stoom.

„Ja,” zei hij kortaf, „dat is gebeurd.”

„Dat kon zeer zeker zijn gebeurd,” verbeterde ik. „Ik geloof dat het volstrekt niet onmogelijk is dat het een geval van chantage is.”

„Het lijkt erop — poging tot brandschatting. Ik hoop maar...”

Hij zweeg.

„U hoopt dat het schieten uit zelfverdediging is geschied?”

„Ja, niet in de drift van overdreven verontwaardiging. In Hals toestand zou hij best — hm, zou hij best in drift iets overhaast kunnen doen. Arme jongen! Ik wist wel dat deze zaak hem zou overstuur brengen, als hij ze niet opgaf. Zijn werk is zeer zeker verbazend knap geweest voor zoo'n jonge man; maar het komt hem nu duur te staan. Niemand met zenuwen, zoo geschokt als de zijne, heeft het recht zulk een strijd te voeren.”

Ik zweeg weer. Hier was weer een onbekend feit, waarop hij zinspeelde. Was Philbric een zieke?

„De eerste vraag is,” vervolgde King, „wie is de man, die doodgeschoten is? Daarvan zal Hals positie afhangen.”

Hij zweeg een oogenblik en keerde zich toen weer naar mij.

„Eerlijk gezegd, Mr. Randall,” voegde hij erbij, „ben ik bijna wanhopig van angst voor hetgeen er kan gebeuren.”

„Wanhopig?”

„Ja. Zij zullen misschien een aanklacht wegens moord indienen tegen Hal Philbric. Die arme tante Charlotte zal in een beklagenswaardigen toestand zijn. En die arme Donna!” voegde hij er nadrukkelijk bij.

„Is zij dadelijk thuis gekomen?” vroeg ik voorzichtig.

„Dat denk ik wel. Ik dacht dat wij haar onderweg zouden inhalen. Maar zij rijdt als de wind, wanneer zij haast heeft, en ik kan mij haar haast voorstellen, nadat de tijding haar had bereikt.”

Wij hadden ongeveer een mijl gereden sedert wij het dorp hadden verlaten. Wij kwamen aan den rand van een boschrijke streek, waardoor mijn trein dien ochtend was gegaan. Bij een nieuwen bocht van den weg verscheen een mooi wit landhuis, hoog geplaatst en ver weg tusschen de boomen, een oogenblik aan onze linkerhand.

Even later reden wij langs hooge, sterke schuttingen die een met bosch begroeid landgoed omgaven. Ik kwam tot de natuurlijke conclusie dat dit de plaats van onze bestemming was, juist voor mijn metgezel zijn vaart verminderde en de hooge, ijzeren poort inreed naar een particulieren rijweg waarna wij voortgleden over een kiezelweg.

Wij kwamen onder de boomen uit bij een mooie, overdekte porte-cochère aan het einde van een prachtige, ruime veranda, beschenen door de schitterende Aprilzon.

Vóór King zijn machine had doen stilstaan, verschenen twee bedienden op de veranda. Een was een butler met grijs haar en een glad gezicht, die onmiddellijk te herkennen was als het type van een oud familiestuk, nu major-domo van het huis. De andere was een jongere man, die de zorg voor de auto op zich nam na een bevel van den eigenaar, en ermee reed naar een garage, die tusschen de boomen door zichtbaar was aan het andere einde van het breede grasveld.

„Hoe is Hal, John?” vroeg King den oudsten bediende.

„Hij is erg zenuwachtig, mijnheer,” antwoordde de man eenvoudig, zonder onnoodige plechtigheid.

„Wie is de man die — doodgeschoten is?”

„Clarence Salver, mijnheer,” antwoordde de bediende snel.

„Salver!” riep King scherp uit. „De kleine duivel!”

De oude John boog.

„Dat was hij, mijnheer.”

„Wat bracht hem hierheen, John?”

„Hij kwam hier om te zien of hij geld kon krijgen, mijnheer,” zei de oude man, terwijl het eerste spoor van ontroering zichtbaar werd op zijn glad gezicht.

„En viel hij Hal aan?”

„Ik — ik geloof niet dat ik het precies kan beschrijven, mijnheer.”

King bleef op de veranda staan.

„Wacht,” zei hij. „Vertel ons er alles van, John, voor wij naar binnen gaan. Is Donna hier?”

„O ja, mijnheer. Zij is eenige minuten geleden hier gekomen.”

„Wanneer had het schieten plaats — en waar?”

„In de bibliotheek — om tien uur, mijnheer.”

„Tien uur!”

„Ja, mijnheer. Mr. Hal wilde niet dat iemand er iets van wist behalve de dokter en wij in huis, mijnheer, vóór de lijkschouwer en de verslaggevers kwamen.”

„Wat zei de lijkschouwer?”

„Zelfverdediging — tot dusver, mijnheer.”

„En Hal?”

„Hij is hier. Hij is vreeselijk overstuur, mijnheer. Donna is bij hem — en de dokter.”

„Had hij een inzinking?”

„Niet precies. Hij schreide, mijnheer — als een kind.”

„Zenuwen?”

„Dat vermoed ik, mijnheer. Zijn zenuwen plagen hem verschrikkelijk. Het is treurig, dat zoiets moest gebeuren.”

„Dat is het zeker. Wat is er eigenlijk gebeurd, John?”

„Het was ongeveer half tien, mijnheer. Ik was juist binnen gekomen nadat ik Miss Donna naar haar auto had vergezeld, waarmee zij naar de stad is gereden. Zij moest daar een boodschap doen en had haast; zij ging dus alleen. Ze was nog geen drie minuten weg, mijnheer, toen dat kleine beest — neem mij niet kwalijk, mijnheer — toen Clarence Salver kwam.”

De oude man had eenige keeren een half nieuwsgierigen blik op mij geworpen. Nu zweeg hij, keek eerst naar mij, toen naar King. King keek ietwat verrast op.

„Je kent immers Mr. Randall, John?” zei hij. „Randall is een van Hals vrienden. Spreek maar verder.”

De bediende scheen voldaan.

„Salver, mijnheer,” vervolgde hij, „was — zooals ik weet — een vuile klaplooper, mijnheer — God moge mij vergeven dat ik het zeg, nu hij dood is...”

Hij zweeg en zijn gezicht verbleekte.

„Hij is dood, mijnheer!” fluisterde hij. „Dood! En Hal — Hal heeft hem vermoord! Lijkt dit niet onmogelijk?”

Hij legde zijn bevende, oude hand tegen den steenen huismuur en bevochtigde zijn lippen met zijn tong. Toen vervolgde hij:

„Hij was een deugniet — die kerel.”

„Hij werd niet voor niets Molm genoemd, John,” zei King, terwijl hij zijn hand vriendelijk legde op den arm van den ouden man.

„Dat is zoo. Vermolmd was hij — tot in zijn hart verrot. Welnu, Molm Salver kwam hier bij de voordeur, mijnheer, tegen half tien, en hij vroeg mij of hij Hal kon spreken. Ik had er eerst geen zin in, want ik was vast overtuigd dat hij om geld kwam vragen. Maar hij bleef aandringen en zei dat hij nieuws kwam brengen omtrent dien strijd om het senatorschap, mijnheer — omtrent Judson Bain en dat hij Hal moest spreken. Ten slotte liet ik het Hal weten. Ik had er geen zin in, want de jongen had zich den laatsten tijd niet al te best gevoeld. Maar Hal liet hem in de bibliotheek komen, mijnheer, en hij of Molm Salver sloot de deur. Dat leek mij heel vreemd. Ik bleef in het eerst bij de deur luisteren, mijnheer, om te hooren wat er voorviel, uit angst dat er iets niet in den haak zou zijn. Maar ik hoorde Mr. Hal lachen en dacht dat alles in orde was. Ik ging dus weer aan mijn werk. En het was wel een half uur later — het was tien uur, mijnheer — toen wij plotseling iemand wild door het huis hoorden roepen, mijnheer, en ik rende naar binnen van het grasveld, waar ik juist bezig was met den tuinman te spreken over de rozen van Miss Donna. En terwijl ik door de hal kwam aanloopen, hoorde ik weer schreeuwen en het geluid van wild geschuifel, en plotseling klonk een schot.”

De oude man hijgde thans van opwinding en hij zweeg om zijne kalmte te herkrijgen.

„Rust even, John,” zei King.

Ik keek naar hem, terwijl hij sprak en ik zag dat hij zijn sterke kaken opeen klemde.

„Ja, mijnheer,” zei de bediende. „Het is dwaas van mij, mijnheer, maar ik kan het niet helpen. Ik was bang voor Hal, mijnheer.”

„Dat spreekt vanzelf.”

„En ik haastte mij zoo, mijnheer, dat ik uitgleed, als een oude dwaas, op een van de kleedjes in de vestibule. Maar voor ik weer op was, klonk weer een schot en een gil! Mijn hemel, mijnheer, het maakt mij nog ziek als ik eraan denk. En toen ik het volgende oogenblik de bibliotheek bereikte, vond ik de deur open en zag ik Hal aankomen met een pistool in zijn hand. En o, zijn oogen schoten vonken, mijnheer King!

En toen zag ik Molm Salver op den grond liggen, heelemaal ineengekrompen, mijnheer. Hij lag op het kleedje voor den haard. Zijn knieën lagen opgetrokken onder hem en zijn gezicht voorover op den haard en zijn handen waren uitgestrekt en een ervan lag omgekeerd; ik zal dat nooit vergeten, mijnheer.”

„Wat zei Hal?” vroeg King.

Hij zei: „John, ik heb Molm Salver doodgeschoten. Hij trachtte mij te vermoorden!” Hal vertelde mij later, dat Molm eerst trachtte hem dood te schieten en toen hem de hersens in te slaan met den bronzen aschbak, mijnheer — dien langen met de zware beeldjes erop, dien Hal op de tafel in de bibliotheek heeft staan, mijnheer.”

„Ik weet welken je bedoelt,” zei King.

„Die lag op den vloer naast Molm, mijnheer, toen ik binnenkwam.”

„Heeft Hal om den lijkschouwer gezonden, John?” vroeg King.

„Nee, mijnheer. Hij heeft mij naar dokter Graham gestuurd, mijnheer, en toen telefoneerde de dokter den lijkschouwer. De reporters kwamen met den lijkschouwer en Hal heeft openlijk met hen gesproken.”

„Wat wilde Molm van Hal?”

„Dat weet ik niet precies mijnheer,” zei de oude John. „Het was iets omtrent brieven — brieven die hij uit Judson Bains bureau had gestolen.”

„Gestolen! Wie heeft gestolen!”

„Molm Salver, mijnheer.”

King en ik wisselden veelbeteekenende blikken. Hier was zeer zeker verband tusschen de inbraak in Bains kantoor — die geen fictie was — en datgene wat er op The Hazels was gebeurd. Maar terwijl onze geest zich met die nieuwe aanwijzing bezig hield, hoorden wij een voetstap op de veranda en opziende, zag ik weer het meisje, dat ik dien morgen voor het eerst had aanschouwd.

Zij was ietwat bleek, maar kalm en vol zelfbeheersching.

Zij kwam naar ons toe en keek het eerst naar King.

„O Bob!” sprak zij, „ik ben zoo blij dat je bent gekomen.”

Toen keek zij naar mij en haar donkere oogen keken zoo vol moed en vertrouwen in de mijne, dat ik haar ridder zou zijn geworden als ik het niet reeds was geweest.

„Ik heb Mr. Randall mee hierheen gebracht,” zei King luchtig. „Er was een gevecht in Bains kantoor en hij was gekwetst. Het schijnt dat er gisteravond bij Bain is ingebroken, Donna. Dat komt overeen met het verhaal dat John ons zoeven heeft gedaan.”

De oogen van het meisje hadden bij het zien van mij eenige verrassing uitgedrukt, maar zij stak mij onmiddellijk de hand toe, terwijl King sprak.

„Bent u gewond?” vroeg zij vriendelijk en met zelfbeheersching. „Niet de moeite waard,” antwoordde ik. „Ik dacht dat het gevecht met de zaak hier in verband stond, en toen wij hoorden wat er gebeurd was, vonden wij het beter al de feiten te vergelijken.

King knikte. Ik hield het kleine handje van het meisje — nu zonder handschoen — een oogenblik in de mijne.

„U bent zeer vriendelijk,” sprak zij, „even vriendelijk als u heden morgen zijt geweest.”

Zij glimlachte. Het wondje op haar lip, waar mijn sneeuwbal haar den leelijken slag had toegebracht, was nog eenigszins zichtbaar. Ik bekeek het nu met gemengde gevoelens. Het was de basis van mijn recht om hier te zijn.

„John,” zei het meisje tot den ouden bediende, „laat Mrs. Griggs je een lunch geven. Zij vertelt mij dat je na het eerste ontbijt nog niets hebt gebruikt.”

„Alstublieft, miss,” zei hij en ging heen, blij dat hij wat rust kon nemen.

Het meisje ging ons voor naar de groote hal van het huis.

„Hal is in de bibliotheek,” sprak zij. „Wij kunnen hem aanstonds bezoeken. Hoe eerder wij dit alles bespreken, hoe beter het voor hem is. Ik geloof dat er een heel vreemd iets hierbij is dat al onze denkkraft eischt.”

„Wat dan?” vroeg King.

„Hal zal het u vertellen,” antwoordde zij. „Ik wil liever dat gij het heele verhaal van hem zelf hoort. Ik mocht het eens verkeerd vertellen.”

King liep voor ons uit de hal door, met het gemak van iemand, die hier thuis was en die graag de rest wilde vernemen. Het meisje sloot de groote voordeur en ik wachtte. Toen King door een deur rechts verdween, wendde ik mij snel tot haar.

„Miss Philbric,” zei ik in een opwelling om volkomen eerlijk tegenover haar te zijn, „vergeef mij dat ik hier ben binnen gedrongen. Toen ik alles hoorde, kon ik niet weg blijven. Ik ben een absoluut vreemde, zonder eenig recht om u te hulp te komen, maar weiger mij alstublieft dat voorrecht niet. Het was louter toeval dat mijn weg den uwen kruiste op het oogenblik dat u iemand noodig had, maar het zou jammer zijn als ik weer heenging zonder u nuttig te zijn geweest. Ik heb nu al een reden om de vijand te zijn van uw vijand, en dien van uw broer. Laat mij uw bondgenoot zijn — in welke nederige positie dan ook.”

Zij keek mij ernstig aan.

„U bent dapper en vriendelijk en edelmoedig,” sprak zij. „U hebt u reeds voor ons in moeilijkheden gebracht — ernstiger dan u mij hebt verteld. Ik had geen idee dat ik u hierop had uitgezonden. En het zou onvriendelijk zijn een aanbod als het uwe te weigeren — maar waarom zoudt u de wapens voor ons opnemen?”

„Omdat ik mijn lompheid van dezen morgen wil goedmaken. Omdat ik, nadat ik uw vijand heb ontmoet, mijn eigen veete tegen hem heb. Omdat ik nu reeds dingen heb vernomen, die u van nut kunnen zijn. En omdat ik houd van vechten met zulke makkers in den strijd.”

Nog steeds keek zij in mijn oogen.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberg

HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON. DE SALON.

HEI HUIS DER FAMILIE VAN LOON OP DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM.

TWEE vorstelijke huizen op de Keizersgracht, de aandacht trekkend door hunne eenvoudige, niettemin imposante uiterlijke gedaante, dragen, hoog in den gevel, in de terugwijkende borstwering, het jaartal MDCLXXI. De vier forsche beelden, op vaste afstanden over de beide platte daken verdeeld, geven, evenals de gevels zelf, te kennen, dat de beide perceelen, heden genummerd 672—674, door éézelfden bouwmeester zijn gewrocht en waarschijnlijk door één bouwheer zijn bekostigd. Toch valt het moeilijk op dit laatste punt voldoende zekerheid te verkrijgen, door het gemis van de oudste gegevens.

Het stichtingsjaar doet ons zien, dat we hiermee nog juist op het randje van de bloeiperiode in de zoogenaamde gouden eeuw staan. Dit stadsdeelte toch behoort tot de uitbreiding van 1662, die de voortzetting begon van den halve-maanvorm, toen ophoudende bij de Leidsche gracht. De groote plattegrond van Daniël Stalpaert, van dat jaar, doet eerst recht uitkomen met welk een machtig stuk sindsdien de stad verrijkt zou worden.

Het was nog volop de tijd van weelde en behoefte aan expansie, de tijd waarin Vondel bewonderend kon uitroepen:

Legh ons marmersteene	In tapijt: ontzie geen kosten.
	vloeren; Dat de schoorsteen met
Treck de gevels, hemelhoogh,	haer posten
Trots van buiten in het oogh.	Vrij van louter marmere glimm',
Bouw de zalen trots van	Dat des toep bij trappen klimm'
	binnen, Als een troon, en kunst
Dat een storremleêr des pinnen	van leunen
Daer bestorme reis of reis.	Onzen adel ondersteunen
Kleet den wandt van 't	Dat de rijkdom, vol ontzagh,
	graftpalleis Door de ijsre trali lach, enz.

Uit dien tijd, van voorspoed en weelde zijn op onze Heeren- en Keizersgrachten, voor zoover de huizen niet in kantoren

verkeerd zijn, nog een aantal getuigen over, waar de tradities ondanks alles nog zijn gehandhaafd, en met piëteit uiterlijk en innerlijk dier „graftpaleizen", als Vondel ze noemt, zijn in eere gehouden en overeenkomstig den staat der oude tijden zijn gebleven. Inderdaad vindt men er nog de marmersteenen vloeren; de hemelhooge gevels — hemelhoog in vergelijking met de aardige, maar bescheidene Hendrick de Keyser- en Vingboonshuisjes op de vroegere gedeelten der grachten — de zalen zoo hoog, dat een „storremleer" noodig was zoo vaak de spinnen verjaagd moesten worden; de wanden met tapijt of kostelijk goudleer bekleed; de gebeeldhouwde marmere schoorsteenposten; de op een troon gelijkende kunstige „leunen" (leuning), die den adellijken eigenaar of den bezitter uit den koopmansstand — de eerste was uit den laatste voortgekomen — moest ondersteunen in den opgang naar zijn vorstelijken zetel. En bovenop, vaak tot een luchtige uitzichtplaats voor de bewoners, de nu steeds zeldzamer wordende ijzeren tralies — vaak uit kunstig smeedwerk — en, wat Vondel niet noemt, de beelden, uit artistenhand gehouden.

Dat alles behoort nog juist tot het bloeitijdperk der zeventiende eeuw. Ware de bouw van de gemelde huizen een jaar later aangevangen, dan ons stichtingsjaar vertoonde, zoo zou dit gedeelte van Heeren-, Keizers- en Prinsengracht nog lang onbebouwd hebben gelegen. Dezelfde Vondel tapte toen uit een gansch ander vat. Wat lezen we onder een schilderij uit 1672, gemaakt door Berckheide, voorstellende huizen op de „Nieuwe Heeregracht"?

Berkheide maelt de Heeregracht
Naer 't leven, waardigh om t'aanschouwen.
Koop Schilderkunst: vermij het bouwen.
Waarom? 't is Fransche middernacht.
Dus wacht op eenen heldren morgen.

In huisbouw steeken moeite en zorgen. 1)
Terecht, 't was „Fransche middernacht." De tijd geleck

veel op onzen plotselingen oorlogscrisis van 1914. Wie nog iets van zijn vaderlandsche geschiedenis afweet, denkt bij 't jaartal 1672 aan het feit hoe het kleine, maar rijke Nederland door vier vijanden tegelijk besprongen werd, onder wie niemand minder dan een Zonnekoning, wiens leger alleen reeds 118.000 man telde, en hoe het een geniale veldheer als stadhouder Willem III was, die den veelhoofdigen draak te lijf durfde, en den noodtoestand in korten tijd deed keeren.

Maar nog lang deden, juist als in onze dagen, de gevolgen van dien oorlogsnood zich op huizenbouw en stadsuitbreiding gelden. Er werd op „een helderen morgen” gewacht, want huizenbouw bracht voorloopig slechts moeite en zorgen mee.

Deze blik terzijde, die onze aandacht een oogenblik afhield van de huizen waarvóór wij staan, was noodig om aan te toonen, waarom het zoolang geduurd heeft, eer de oostelijke „hoorn” van de halve maan, het gedeelte namelijk dat aan de overzijde van den Amstel ligt, en dat *wij* nu „Nieuwe” Heeren-, Keizers- en Prinsengracht noemen, is bebouwd en „betimmerd” geraakt.

We hoorden Vondel het gedeelte, waar, o.a. het Huis der familie van Loon staat, de Nieuwe Heerengracht noemen. Dat was het ook nog in 1667, toen de beide erven, genummerd 6 en 7, uitgegeven werden. Den 17den December van dat jaar treedt als koopman op Jeremias van Ray, de rijke koopman van 't Rokin, voornaam lijnslager, en reeder, ijzerkoopman en zouthandelaar. Waarschijnlijk had hij ook reeds in zijn bezit het erf ernaast, waar wij thans de Waalsche kerk vinden, want in een Willig Decreet van 24 Dec. 1681 wordt hij vermeld als verkooper van een huis, „belent aan de eene zijde den Impetrant,” aan François le Gillon, wiens weduwe we later vermeld vinden als eigenares van het perceel (670) in de Verpondingsboeken. Nauwelijks hebben wij den naam van Van Ray of Van Raey gelezen, of de Geschiedenis wischt naam en man voor ons uit en wij tasten een tijd in 't donker. Totdat wij in een testament van 1672 den naam Albertus Schuyt vinden, wiens weduwe in de Verpondingsboeken van 1734—37 voorkomt als eigenares van het huis waarnaar wij zoeken, en aan dezen Schuyt moet Van Ray het inmiddels gereed gekomen gebouw verkocht hebben.

(Slot volgt).

CORN. J. GIMPEL.

1) Dit schilderij werd geëxposeerd op de Vondel-tentoonstelling van 1879 en was toen, volgens den catalogus, het eigendom van Jhr. Dr. J. P. Six.

GRILLIGE SCHADUWEN.

10) ENKHUIZER VERTELSLS
door ALIE SMEDING.

IX. DE ZEEMEERMIN.

ER zweven witte geesten rond den ouden toren, vrouwen in fladderende waden lijken 't, en breed-gevleugelde mannen, ze wentelen en vallen, drijven, keeren dan weer, omvatten elkaar en worstelen als in wringend weedom.

'r Spookt wat grilligs over de bijna weg-gedoezelde brug en in de wijde torenpoort schijnt de ruige, ruige weerwolf gulzig op 'n prooi te loeren! Kijk... kijk dan maar, 'r gloeien dof en omzichtig twee felle ooge-lichtjes!

't Herfst-wazige staat als 'n ijl-gerezen, brokkelige en grauwe weering om 't Stadje. Achter de sluizen dobbert 'n scheepje, 't lijkt te strompelen op de kleine wiegingen van de zee, als 'n krukkige bes op wijë mulen. Donker volk leeft 'r nu op 't blakke diepe water, geluidloos, dóezel, ook bijkans ónzichtelijk. De vage glans van 'n helm zie je en 'n rappe vissche-staart, 'n manskop in 'n ruigen ringbaard en 'n roeiende harige mannen-arm, ook wel 'n blank tēer vrouwehoofd in goud van lange haren, gehéven handen en 'n slank en zilverig verkrullend visschen-lijf...! Zóó wáár, op 't wrakke vlotje waar de naarstige vrouw-van-'t-café-tje dagelijks 'r groene emaille pannen schuurt, zitten 'n meerminne en 'n meerman in 'n stil en aandachtig gevrij...

Spokig en ijl is alles nu, 'n schuited-fok kruipt als 'n verschrikking door 't troebele, de scháduw van 'n zeil, meteen 'n bot schuited-snoetje, zwarte duiveltjes varen 'r op 't scheepje! Zié je nu heusch geen gehoornde kop en groenlichtende oogen...? Oogen met de felle flonkering van de vlamme malachiet? En zió je die lange staart achter de dunne bokspooten niet? Langzaam, sluik en omzichtig bewegen de donkere duiveltjes zich. — 't Water d'r benēe-in-de-diepte heeft 'n droomerig geneurie, en de sluislichten glimmen uit 't duister als beslagen kopertjes, maar

de huisjes van 't Zuiderspui, nu hun ouë bonte kleurtjes van 't donker triestig overwebd zijn, staan 'r als voor-overgebogen, en iet-wat verkommerde mummies! Schuinsch over 't middelste van die vijf woont de vrouw die „kwaad”-kan-zien.

Verre geruchten leven op en vernevelen weer en al gedegeener wordt 'r de avondlijke rust. — „De dag gaat om zeep,” zegt Bolle-vaartjen, ie praat met 'n gesmoorde, beklemde stem en — de lach springt 'm als 'n grollig duiveltje uit de strot; tòch is z'n kop die van 'n stervende: wit, deukig en smartelijk-versloopt; hij komt nu ook 'n paar slepige pasjes nader tot 't uitkijk-muurtje en beziet dan met aandachtige oogen den wazigen avond. — In 'n bochtige lijn en zwaar-zwart uit de licht-spatten van de klein-brandende straat-lampjes, rompen de huisjes van „'t Eiland” op, en „d' Oude Stads-herberg” blijft in den witten nevel nóg 'n grauwe en vervallen steen-mop. De puntige daakjes van de hooge smalle huizen staan 'r als in-'t-branden verstolde roetige vlammen, dan ook weer, als mikten ze den lach van rotte en zwarte tandenscherven naar de troebele luchten, en uit de droes-donkere

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON.
DEUR IN DEN SALON.

muren kijken de dof-door-lichte venstertjes, spleterig verbrokt van lappen en raamdoek, smal, schuin en kierig-verknepen als immer-slaperig-uitspiedende oogen. — „Deer zou je nouw op zweeren,” Bolle-vaartjen is op z'n vilten muilen dicht tot me geslopen en ie mijmert 't vragenderwijs. „Déer op dat 'outen beumpie, da's puur kaasjewel, 'n — 'n zee-wezen, 'n méere-min die d'r 'aren uitkamt.” 'k Kijk 's naar 't oud ventje. Ja, já, maakte-ie grapjes? Bolle-vaartje's groote kaas-kleurige kop-onder-'t-hoedje vaagt als 'n gelige vleesch-knoet-onder-'n-dekseltje monsterlijk-leelijk op uit 't duister, en gedurig staren de in 't peinzen-verlodderde oogen van 't mannetje naar 't vlot, walm ronkt 'r gorgelend uit z'n pijpje en de dikke rook-vluchten verwemelen vluchtig in den grijs-witten avond-mist. „Ferächtig... ferächtig,” soest Bolle-vaartjen 'r warrig op door. „Zoo — 'n zeeminsch, d'r steert bezijèn d'r romp, dà's ôk dat zulleverige! Nou-nou-nou... je hoeve d'r niet om te lachen, Toon Maskerade, offe Toon-van-de-peereltjes-duker dan, die zou 't je anders vertellen!

W-nunnek, dúzende-van-dage gelee-je, duzende van zokke mistege metgezellen... Toon, 'eb jij nóóit gekonne! Wat blief je? Of Toon na' de burgerlukke stand geweest is, mit zoo'n zee-frommes...? Spot jij maar, spot — jij — maar, 't leit voor je eigen verantwoording! Toon? Jaäk, ie voer op de groote zee... aj-je 't naadjen van de kous willen weten.” — Bolle-vaartjen zuigt de mond rimpelig in en bedenkt zich 'n wijl, dan vertelt ie, schor en urmerig-naar-z'n manier, óók rochelend verpuffend den prikkelenden rook van z'n pijpje, 't mysterieuse voorval van Toon Maskerade. — En ie was 'n „eefege” knappe kerel, snap je, 'n blönd baardje, 'n gebit dat 'n olifant 'm benijen zou en... „en 'n neus as Wullem-de-tweede-op-'n-golde”, hōnderden meisjes hadden dan ook 'n héel-hartelukke sjenie in de jongen, hōnderden, frank en slank zag ie 'r uit, gouën ringen in z'n ooren als — als schare-oogen, en rijkeluk krulhaar. Maar Toon-van-de-pareltjes-duiker, „geen vrouwe-vleesch an z'n lichem”, kan niet op me slag komme, zei de borst altijd, als je 'm dáar-over te praaïen kwam, kan niét op me slag komme. Ja, nou... dat wàs zoo en dat bléef zoo, maar — wat wil 't geval, 't is dan eenmaal voorgevallen... „ja-ja en 't wier wel hard-op 'fluisterd,” datte... toen ie 'r 's de honden-wacht had op 'n helderen, stillen na-jaars-zomer-nacht, ie z'n eigen voor de verademing 'r 's héelemaal uitkleedde, „moeder-nakend zie je.” 'n Ovengloeiende dag geweest: „zoo as je dat dan... vroeger in September nog wel d'r-s 'ebben konne”, enne — en veel werk-an-de-winkel gehad, dus — hij eerst z'n baaitjen uit en toen d t en toen dät stond ie op-lange-lest als — als Neptunus op de reeling. Sjenie in 't water, want 'n hartstochteluk liefhebber van 't zwemmen, en niét de durf in z'n lichaam, tòch in geen dagen was-'t-'r 'n haai gezien. Ja, nou... maar 't wil 't geval, meteen dat ie d'r zoo te kijken staat op 't water — „je motte rekenen, 'n witte reus in de mane-skien”, — en meteen ook dat ie zoo zachies voor-'m henen fluit, komt d'r plotseling beroering in de zee en 'n — 'n aller-eefegst mooi vrouwe-koppie kruipt 'r boven 't water, gelijk halverwege 'n robust-meiden-lichaam. Blànk en fiksch-uit-de-kluiten en die... „dié d e me deer ferächtgies d'r arreme om-wied,” zoo... zoo... nèt op die manier of — of ze zeggen wou, kom hier m'n hart, dan zal 'k je zoenen! Hoef je niet om te lachen... „niks geen belache-

lukheid an,” enne — en Toon-van-de-peereltjes-duker ook levendig in de verbeelding dat ie droomt, — „ja 't zèl je ôk aars denken bij zoo'n geval?” Maar meteen dat ie achter-uit-springt komt daar 'n stem... 'n héele liéve stem, en of-t-ie d'r verstaan èt, Toon, òf ze Hollandsch sprak die meeremin, „maar weerom lach je nouw? Wéerom lach je? En je make me opsternaat, w-jajek, w-jájek! Onz' lieve 'Eer èt zoo'n menigte rare skepselen geskopen, dat weerom ook geen half-minsch-half-dier? Zoo — nouw spreken we mekaar d'r 's nader hee, want èw-jij wel d'r 's 'n lepel-steur ge...” — 'r Gloeit 'n wijd-gesperd katten-oog over 't klamme zee-muurtje en 't woord valt met 'n vloek ten scherven uit Bolle-vaartje's breeën mond. Dan dadelijk weer bekomen, verhoest 't oud mannetje den schrik-schreeuw schamig in 'n hokkenden lach. „Be-la-tafelde adaker van 'n krolhen...” ie moppert zoo wat. En 'n armtierige maan schuift aarzelend door de krullend-scheurende wolken-flarden, bezijen den loggen toren, 'n wurm-gele, 'n wurm-gaterige, en 'n zeehond lijkt 'r hongerig achter 't wezenlooze lichtbakkes aan te zwemmen,

'r van af-te-knabbelen... 't Duister groeit om ons uit tot 'n vaal-grijzen ringmuur. „'t Wordt laat,” mokt Bolle-vaartjen's pruttelige stem, meteen begint 't Drommedaris-carillon heesch 'n koraal, en als traag-vergalmend psalm-gezang sleept 't lijzige uurs-liedeke over de spokige stilte; als 't gezongen is boemen 'r négen doffe slagen! 't Oud manneke naast me, tuurt uit wijd-gespalkte oogen: „Mensch, de nacht genaakt, en of je van marmerstien benne, d'r staan je as... as!” Jan-Pietersen-Coen te 'Corn an de... de Buttermarrek! Affijn, weer wasse we dan, nouw ja, já over half-mensch-half-dier gong dat hee, en jij lachte...” — Goed, goed, wou ie me 'r 's vragen hee, wou ie me vrágen: heb jij dan wel-d'r 's 'n duvelsrog gezien? Nóóit gezien, zóó-zóó, of — of 'n snot-dollef dan? Nóóit gezien! Nou-nou, of 'n geharnaste donderpad dan? Zoo, zoo, nóóit gezien, maar — heb je dan wel d'r 's in dat aardige bekkie van 'n hozenmond gekeken, of in 't pittige moeltjen van 'n zee-zwijn...? Nou-nou-nóú...! „As je nouw allegaar née motte skudde, weer wil je den over praten, man...? — Ken je geen-eens de spookvisch of... of de sidder-rog offe 't

Foto C. Steenbergh.

VESTIBULE IN HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON.

stékel-roggetje, of de Hamer-rog, zóó'n beesie van 'n meter-of-vier, mit 'n kop as 'n draak, zel 'k maar zegge, mit an elleke kant van z'n 'arsens — 'n oog en alles zoo na' preporsie? Nee-nee-née, nouw als je 'r dan heelemaal geen kennis an hebben, wáár praat je dan over, wáár lach je dan om, tjá-á, waarom zal onze Lieve Heer, als-t-ie zóó'n macht „rare” wezens 't anshijn gegeven èt, óók geen meere-minnen en meeremannen geschapen hebben? — Nou, maar hij, zie-je, hij geloofde „veurzeuker”, dat 'r van die zee-schepsels in 't anzijn waren, en ook geloofde ie opperbest dat Toon-van-de-peereltjes-duiker, dáneg van-z'n-stukken was, toen ie me daar opeens dat zee frommes in de gaten kreeg, enneh... wát 'r toen precies gebeurd was, tjá! — Bolle-vaartjen's bleeke kop zwikt stuipig in 't bultige holletje van z'n schouërs en z'n visch-glimmerige oogen draaïen loensch naar 'n plekje op den weg waar 't 't donkerst is. — Om den dikken torentop in 't troebele water-grauw van de lucht zwemt 'n groote vleermuis en de doezele avond heeft ook met h'r rouwig floers 'n strak gordijn gehecht voor den vaal-witten brugge-boog. Aan de Veermanskade wandelt 'n lange, lange

Meheer, maar 't geluid van z'n schreden verneem je niet... „Ochë Dirrek Spaarlamp, de Trúttel, zoo gezeid". Gezwind wist Bolle-vaartjen 't wel, dadelijk en gereeder vertelt ie door. Wat 'r toen presies voorgevallen was, hee „jees-ja, jees-ja, d'r wier hard-op gefluisterd dat ie 's nachts uit de kooi kroop, Toon, en gestolen rozijnen en vijgen en scheepsbeschuiten naar de meeremin gooide! Wat 'r van an was? Tjá-á, wíé zou 't uitmaken hee? Maareh, 't moest toch 'r 's voorgevallen wezen, dat — toen ie weer 's zoo over de reeling gebogen stond, Toon-van-de-peereltjesduker, Tijs Popskenarie, die ook zoo eefig-mooi zingen kon, 'm zag glimlachen en handgebaren maken tegen 'n voorwerp op 't water, iets blanks zé je, maar toen-ie dan naderbij kwam, Tijs, wég dook 't schepsel, want „veurzeker" scherp van gehoor en daneg bang, had ze oogenblikkeluk de vreemde stap „in de spiese". Maareh, toen dié nacht waren ze d'r toch zoo-wat achtergekomen, Tijs Popskenarie en Leen-dubbelde-zes... „want teuge die lui-je mot ie z'n eigen toe vaagies-zoo uitgelaten 'ewwe: 'n zeemeermin wat klès je? Nou... nou, die benne dan ook meugeluk wel móoier dan die wál-meerminne! Goud-eer hebbe ze en blank as — as de maan benne ze, 't wéet 'k van... van me Grôvader! En — w-ja w-já, as ik nouw zóó-eentjen d'r eis op de wal ontmoette, al was 't ook op 'n paar manke biene en mit 'n bochel, maareh... maar dan met 'n normaal menscheluk ondersteltjen van zellefers, dan aj-jij Toon Maskerade 't lest veur vrijgezel." — Meteen als ie dát zei hee, daar komt me dan toch 'n eefige harde boem tegen 't schip, 'n bóém — „datte ze hullie-al-gedrieën 'n lillukke aap skrokke, en dat de borst zelfers Toon-van-de-duker, tot z'n lippen an toe, wit-be-stierf". — Op 'n andere keer weer d'r's, zei ie tegen Leen-dubbelde-zes: „die frommesse van de wal benne zoo trouw niet en niet zoo gehecht", want moet je weten, die meeremin zwom 't schip óveral na, door storm en door blakte, door diepte en vlakke, en door mist, en dát ét 'm getroffen, de borst, daar-van-daan, dat ie zoo sprak. Nou affijn, dat was zoo en dat bleef zoo, hee? Maar wat wil 't geval, dá-s eindeluk weer 's op 'n nacht dat Toon de honden-wacht had. Stil weertjen, vredig weertjen, de maan als 't pas-gepoetste-koperen bekkentje dat 'r bij de Bastielje voor 't raampie hing, bij die barrebier-je-weet-wel, an dat straatje-zeg-'t-r-eis, naast Dingies..., Dingies...!! Affijn — geen veegie-an de lucht en geen rinkebelletje geluid, hêlder, bestendig, práchtig na-zomer-weertjen, 't water zoo vlak als de straat! En Toón, óf ie z'n gewoonlukke praatjen met 't zee-frommes hield, óf dat ie 'r weer rozijnen en vijgen te voeren ston', wie zal dat nou ook óóit uitmaken, hee? Maar — hoe of wat, d'r komt me opeens in die nachtelukke stilte 'n gil, 'n òn-min-sche-lukke gil, 'n gil als — van 'n verdoemde in de hel, en zóó dat de maats hullie bloed in hullie lichamen haast stolde van de schrik! Enne — en de manschappen van allerwege, tot de Kaptein en de eerste stuurman an -toe, uit hullie kooien te hoop kropen om te zien wat 'r dan nouw toch in de lieve goei-je vredesnaam kon gaande wezen, en — 'r was niks niemendal gaande, behalve dan dat Toon-van-de-peereltjesduker wég was... wég was... já, já, en geen kringetje beroering meer in 't water, „en ook geen zondeg starreveling die ooit of te immer meer één glimpie van z'n anskien ontmoet ét, dat wat die meeremin met 'm bedokterde, 't zel wel 'n eefig raadsel blieve." — Bollevaartjen tuurt gespannen over 't uitkijk-muurtje naar 't vlotjen. „Nou benne ze vort ook...", morrelt ie domp in 'n lach, maar z'n grilronde oogen staren strak-ernstig en wijs. En de stilte is zwaar, als 't oud manneke zwijgt. De hooge ouë huizenpuitjes staan nu massief-zwart tegen de laag-hangende troebele luchten. Alle lichtjes zijn gedoofd. En tegen 't geteerde hek aan den overkant — staat daar nou niet 'n ingebogen bochelug vrouwtje... 'n vrouwtje met oogen rood als granaat? En — en klautert 'r bij 't uitkijk-muurtje geen — zee-wezen op, 'n frommes met gouën haren, en die 'n gezicht blank als de maan heeft...? Pas op...! Oud manneke pas op! Ja, ja — w'já, we laten 't duister maar alleen hê, en we gaan naar ons veilige huiskén... Nacht Bollevaartjen! (Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenbergh.

TRAPPENHUIS IN HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON.

ST. SERVATIUS.

NOG altijd leven in den volksmond de „Drie Strenge Heeren" voort, die ook wel met den naam „IJsheiligen" aangeduid worden. Nu eens gelden als zoodanig Mamertius, Pancratius en Servatius, terwijl dan weer in de plaats van den eerste Bonifacius treedt, gelijk o.a. het geval is bij de Czechen, die gewoon zijn het drietal aan te duiden met den naam Pan Serboni, hetwelk zooveel als Heer Serboni beduidt en gevormd is uit de eerste lettergrepen der drie heiligen, wier naamdagen 12, 13 en 14 Mei zijn, omstreeks welken tijd des jaars zich vaak de nachtvorstkrachtig doet gelden. Met deze laatste omstandigheid houdt de zeps-

Foto C. Steenbergh.

TUIN EN TUINHUIS ACHTER HET HUIS VAN DE FAMILIE VAN LOON.

wijze „Pan Serboni verbrandt de boomen” verband, waarmee men te kennen geven wil, dat in deze dagen gewoonlijk nog gestookt moet worden.

Naar aanleiding van een in de volgende nummers te plaatsen beschrijving van de St. Servatiuskerk te Maastricht, eene der bedehuizen in ons land, welke een krypt hebben — de St. Servaas heeft er twee — zij hier een en ander medegedeeld betreffende geschiedenis en legende van den Heilige, dien onze Hendrik van Veldeke, levende in de twaalfde eeuw, tot onderwerp koos voor zijn, in Limburgsch dialect geschreven gedicht, hetwelk hij, naar een Latijnsche bron, vervaardigde voor zijn beschermvrouw Gravin Agnes (± 1170), gade van Lodewijk I van Loon.

Volgens zijn legende — bij gelegenheid van de zevenjaarlijksche Heiligdomsvaart te Maastricht, 8 tot 23 Juli 1916, werden op het Vrijthof te Maastricht, in een Openluchtspel „De Legende van St. Servaas,” de belangrijkste episoden uit zijn leven ten tooneele gevoerd — werd Servatius geboren in de stad Phestia in Armenië. Omtrent zijn jeugd schijnen weinig of geen gegevens te bestaan. Na verloop van jaren zou hij zich te Jeruzalem gevestigd hebben, alwaar hem een engel verscheen, die hem beval zich op weg te begeven, ten einde in een ver gelegen land het Evangelie te verkondigen. Zoo zou hij in de stad Tongeren zijn gekomen, welker bisschop overleden was en in wiens plaats hij omstreeks het jaar 335 werd gekozen en gewijd. Al spoedig vond hij gelegenheid zich als heftig tegenstander van Arius en verdediger van Athanasius — tusschen welke beiden in den boezem der nog jeugdige Christelijke Kerk een dogmatische strijd was ontbrand over de Godheid van Christus — te doen gelden, zoowel op het Concilie te Sardica als op de Synode te Rimini

Door een volksoproer uit Tongeren verdreven, brengt hij zoowel het eigen leven als de relieken in veiligheid te Tricht (Maastricht), alwaar hij een „cel en kapel” bouwde. Nadat hij den inval der Hunnen als een „geesel Gods” over de stad voorspeld had, werd hij door de geestelijkheid afgevaardigd naar Rome om St. Pieter, den Prins der Apostelen, te smeeken het onheil af te wenden. Helaas, zijn voorbede zou tevergeefs zijn, maar als ter vergoeding gaf Sint Pieter hem den „zilveren sleutel” — zie de Beschrijving van de Schatkamer der St. Servatius Kerk — ten geschenke. Teruggekeerd uit Rome, zou hij zich te Tongeren vertoond en, terwijl hij den sleutel met de rechterhand omhoog hief, aldus gesproken hebben: „Door dit teeken, mij door 's Hemels Sleuteldrager gegeven, zult gij, Tongenaren, weten, dat ik machtig ben, de poort des hemels te sluiten voor hen, die ik met den herdersstaf niet heb kunnen verbeteren, maar ook haar te openen, voor degenen, die onze geboden willen nakomen.” Vervolgens

....voer Sinte Servacius
weder te synen Gods huys
Te Tricht tot synre celle
Ende syne heilighe gheselle.

Kort daarna werd hij door koorts aangetast en stierf hij den 13 Mei 384; zijn stoffelijk overschot werd ergens aan den openbaren weg buiten de stadsmuren ter aarde besteld. Een oude Servaas litanie noemt den Heilige den „wonderlijken geneesheer van koortsen.” En, voorts, zoals van Veldeke zegt, onder

Die wondere, die God dede
Door Sinte Servaes te menighe stede
Die syn kondigh in menigh lant,

wordt ook vermeld hoe hij, in een tijd van groote droogte, door met zijn pelgrimsstaf een kruisteeken op den grond te maken, een bron deed ontspringen, bij welke gelegenheid

Eynen nap hem dinghel (de engel) brochte
Daer hij des borns mede drincken mochte.

Te Maastricht kwamen velen uit dien „Servatius beker”, welke den bezoekers van de Schatkamer nog getoond wordt, drinken,

....die van den febres
Sieck syn ende onghesont
Want sy dan te ghenesen dencken.

Deze bron in het Jekerdal, niet ver van het kasteel Aigremont, voedde de Servatiusfontein op het Vrijthof.

Voorts zij nog vermeld hoe o.a. ook het dorpje Nunhem bij Roermond zijn Servaasbron heeft, aan welker water genezende kracht wordt toegeschreven. Een marmeren steen aan den ingang der bedevaartskapel te dezer plaatse vermeldt hoe men hier

Komt drinken aan de bronne
En weer heengaat rijk bedacht
Door verhooring zijner bede
En vol frissche levenskracht.

Deze gewone boerenput wordt gehouden voor een oud doopbekken van den Heilige. Trouwens alle Amandus-, Willebrordus- en Servatiusputten zijn niet anders als oude doopbronnen, van welker water zich de Christenpredikers, bij de kerstening van het volk, bij voorkeur bedienden, daar het bron- of welwater als het zuiverste en alzoo als symbool van zielereinheid gold.

F. W. DRIJVER.

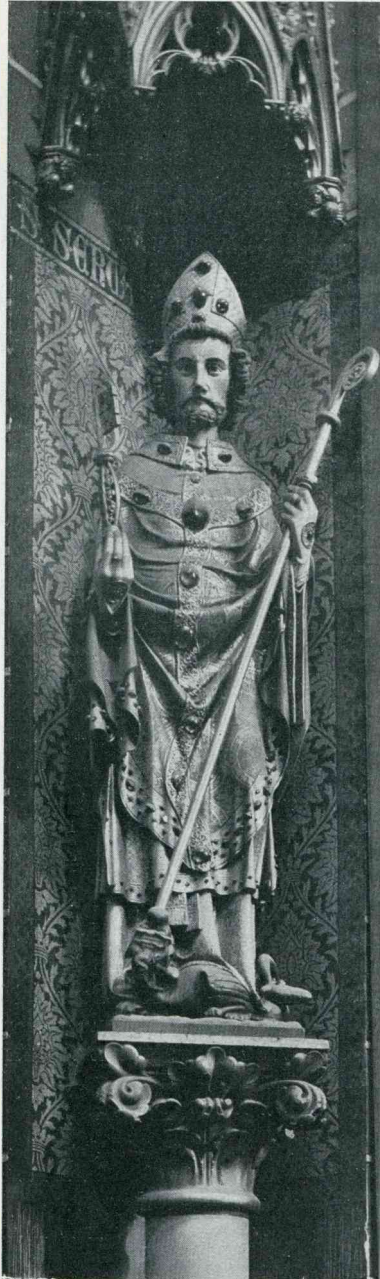

Foto C. Steenbergh.
HET BEELD VAN ST. SERVATIUS IN DE ST. SERVATIUSKERK TE MAASTRICHT.
In de linkerhand houdt de Heilige den kroonstaf, als symbool der Bisschoppelijke macht, in de rechter den sleutel.

„Thee met witte puntjes”.

De uitdrukking „thee met witte puntjes” is algemeen bekend; wat er precies mee wordt bedoeld is velen echter onduidelijk.

Deze denkt dat men er mee wil zeggen, slappe thee, zonder meer; anderen veronderstellen dat men er mee bedoelt: de thee is slap, maar dat het een ironisch gezegde is, op fantasie berustend.

Weer anderen denken, dat thee met witte puntjes sterke thee is, maar weten toch niet waar die witte puntjes te vinden zijn. In hun kopje zoeken ze deze altijd te vergeefs, melkvelletjes die boven drijven kunnen er toch niet mee worden bedoeld, daardoor wordt slappe thee niet sterk.

Deze laatsten zijn onbewust het dichtste bij de waarheid, thee met witte puntjes is inderdaad beste thee, het is de eerste kwaliteit, en moet zooals nader blijken zal ook de duurste zijn, door het vele arbeidsloon dat er aan wordt besteed en doordat zooveel blaadjes er van noodig zijn voor een bepaalde hoeveelheid. De witpuntthee is n.l. niet anders als thee van onvolgroeide blaadjes. Iedere theestruik kan witpuntthee leveren. Het zijn de jonge donzig-witte, pas ontloken blad-knoppen, waaruit de „thee met witte puntjes” behoort te bestaan.

Theeblaadjes worden met de hand geplukt, takje voor takje wordt van het topje met de vier bovenste blaadjes ontdaan bij het gewone plukken; bij de pluk voor witpunt-thee worden telkens maar twee blaadjes afgeknepen, waardoor er veel langer werk

is om een kilogram bijeen te zamelen, terwijl daarenboven diezelfde hoeveelheid blaadjes als ze meer uitgegroeid waren heel wat meer zouden hebben gewogen. Deze thee komt in den handel onder den naam „Oranje Pecco” vaak met toevoeging van „No. 1”.

Nu behoeft niemand aan vervalsching te denken wanneer in „Oranje Pecco”, van den winkelier ontvangen, geen witte puntjes en geen witte theeblaadjes zijn. Van het donzig-witte is niets meer te zien aan de thee zoals wij die krijgen. De blaadjes hebben, alvorens geschikt te zijn om getrokken en bewaard te kunnen worden, verschillende behandelingen ondergaan, onder meer de fermentatie, iets vergelijkbaar als het broeien van hooi, waardoor soms onverwachts een hooiberg in brand kan vliegen. Bij de fermentatie heeft chemische

Foto C. Steenbergh.

HET LANDHUIS „T WAERLE” TE ARNHEM. VOOR(NOORD)ZIJDE.

werking plaats, waardoor de smaak der thee vooruitgaat en deze de bekende donkere kleur krijgt.

„Thee met witte puntjes” is, zooals reeds gezegd werd, uitstekende thee, en figuurlijk gebruikt beteekent dit gezegde dus ook, dat hetgene waarvan gezegd wordt dat het „thee met witte puntjes” is, eerste kwaliteit is. Door verkeerd begrijpen of door het ironisch te gebruiken of door beide wordt vaak met „thee met witte puntjes” zoowel letterlijk, voor zoover hier dan sprake van kan zijn, als overdrachtelijk iets ongunstigs bedoeld, wat oorspronkelijk niet de beteekenis van dit gezegde geweest kan zijn. DISCIPULUS APOLLINIS.

MODERNE LANDHUIZEN.

LANDHUIS „T WAERLE” TE ARNHEM.

ALS men langs den langzaam-stijgenden Apeldoornschen weg Arnhem verlaat, ziet men, gekomen voorbij de stoere meisjes-H. B. S. en het correcte gebouw der Heide-Maatschappij, aan zijn rechterhand het met riet-gedekte landhuis „t Waerle.” Met zijn breede vensters onder den schaduwendend druipkant kijkt het over de helling. De schoorsteen ter rechterzijde heft zich sterk omhoog. Van het schuurtje ter linker, loopt een tuinmuur, in trappen, de heuvelglooiing af. Onder de beschutting van een hooge boomgroep ligt het huis aan een zijweg, die zich tot een pleintje verbreedt. De gesloten Noordgevel met het laag beginnende dekvlak en de weinige ramen, laat niet veel van de intimiteit en van de grootscheit van het landhuis zien. Aan de achterzijde, den Zuidkant, liggen alle kamers simpelweg naast elkander, de groote woonkamer met de plantenserre en den breeden uitbouw op den hoek. Een lang terras met steenen borstwering ligt langs den geheelen gevel.

Door de venstergroepen dringt de grootscheit van het vergezicht binnen: de stad Arnhem in de laagte en verder de Betuwe. Wijder nog is het landschap gezien uit de bovenverdieping waar het omhangende rietendak als een schuttende hand boven de oogen, het hooge licht tempert en de blikken dieper en verder, op den horizon doet rusten.

Wat is het geheim van dit huis? Eigenlijk is er niets bijzonders aan het geheel, noch aan de onderdeelen. Het is heel simpel, een lang huis met een schuin dak.

Toch heeft dit eenvoudige huis juist datgene, wat het maakt tot een stuk architectuur, waardoor het meer is dan een landelijk bouwsel, een mooie boerderij, hoe voortreffelijk die ook soms kan zijn — en waardoor het zich ver verheft boven andere vriendelijke, aardige, lieve, coquette en artistieke landhuisjes en villa's.

Dat is, ten eerste, het één zijn met de omgeving, het opgenomen zijn in het landschap en het toch er van onderscheiden zijn. Dat is, ten tweede, het één zijn in zich zelve.

Ziet hoe alles aan en in elkaar zit. Het lijnen-belooft begint, in den tuinmuur, draait in het schuurtje, klimt over den geteerden houten topgevel, loopt rustig over het breede huis en eindigt plotseling in het hooge schoorsteenlichaam. En van de andere zijde: Ziet hoe het lange terras — een muur en meer

niets — aankomt tegen den uitbouw, ziet, hoe de lijn van het dak zich vormt om het breede venster en stijgt tot de wolfskap en weer daalt tot het heestergewas van den tuin. Hoe binnen deze contouren de gemetselde erker uit den gevel komt, met den tuin verbonden door de steenen trap — de romantische; en anderzijds verbonden met den schoorsteen. De rust van het gevelvlak is even verlevendigd door baksteen vlechtwerk, terwijl in het houtwerk aan den top in eenvoudig relief de „Morgen” is uitgestoken.

In den anderen gevel, aan de zijde waar de zon ondergaat, is een dergelijk relief, de „Avond”. Zoo is dit landhuis niet alléén één in zich zelf, één met de omgeving, maar ook één met het heelal.

de Klerke * * *

De architecten van huize „t Waelre” hebben mij verzocht bij deze bespreking hunne namen niet te noemen. Wat doen deze namen er ook eigenlijk toe? Is het zelfs in het algemeen niet beter bij het bespreken van kunst den naam van den

kunstenaar te verzwijgen? Laat zich de leek niet heel makkelijk leiden of misleiden door een in de kunstwereld grooten of bescheiden naam? En laat de beschrijver zich niet al te licht afleiden van zijn eigenlijk onderwerp, het kunstwerk, door zich te gaan verdiepen in de bedoelingen van den artist? Maar er zijn niet veel kunstenaars, die verzoeken anoniem te blijven.

A. B.

De tuin met het ruime uitzicht.

IK was op een oud fort in de hei; in jaren had ik er niet kunnen komen, omdat het door den oorlog weer in gebruik was genomen. Maar nu waren de hooge prikkeldraadomheiningen gesloopt en lag daar de wereld weer open, waar ik gespeeld had als kind.

Ik herinnerde mij wel de vochtige plek, waar de zonnedaauw groeide in de droge gracht, ik herinnerde mij wel het zandpaadje, dat niet gemakkelijk was geweest voor de kinderen, als zij den wal opklauterden, en ik herinnerde mij ook de Prunusboomen met de blootgekomen wortels als

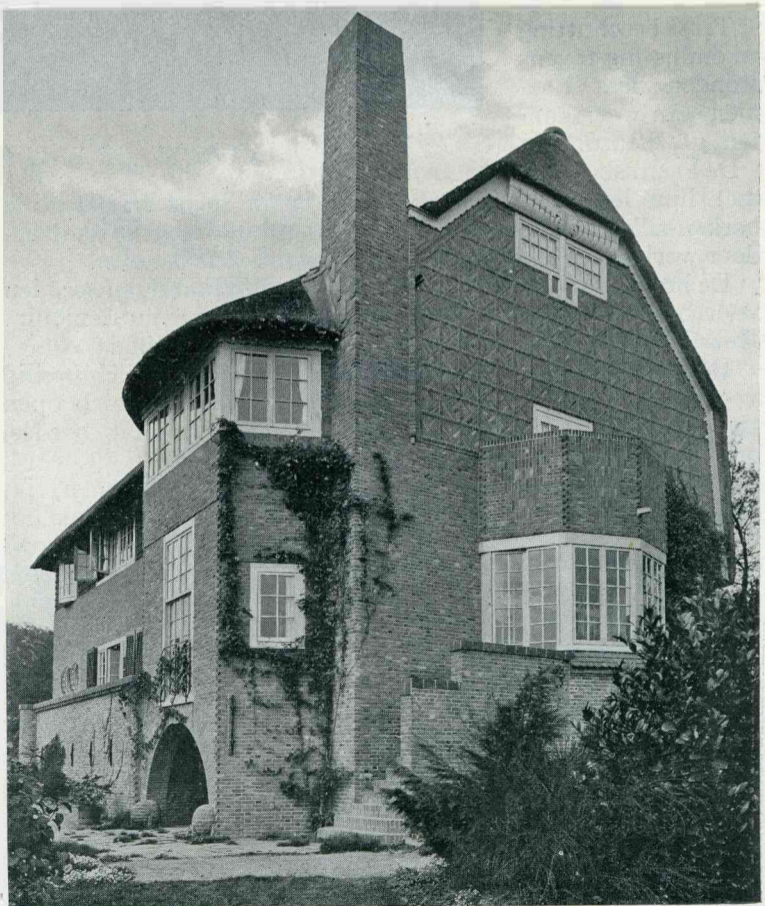

Foto C. Steenbergh.

HET LANDHUIS „T WAELRE”. OOSTELIJKE TOPGEVEL.

hinderpalen, waar overheen moest gestapt of onderdoor gekropen.

En om dit alles weer te vinden was ik op het oude fort gekomen en er was niemand als ik alleen en een groote raaf, die zwiingend wegvloog.

O, ik vond er meer dan mijn kinderjaren, ik vond er meer
Wat vond ik daar?

Ik vond een tuin, waar ik van gedroomd had en dat was een tuin voor hen, die krankzinnigen heeten en afgezonderd gehouden worden van de wereld, omdat zij gevaarlijk zijn voor hun omgeving.

Over die tuin was ik aan het denken gegaan, omdat ik had gelezen dat in Amerika in enkele gestichten de wreede hooge muur, die daar onvermurwbaar stond met de groote, gesloten hekken en poorten, onzichtbaar was gemaakt voor de zieken.

Zóó was de scheiding geworden, in oude buitens in Engeland zijn ze nog te vinden, de zoogenaamde „Ha-Ha's", een droge gracht, waarvan de eene wand een glooiende gras-helling en de andere een muur was, daar was het doel een onmerkbaaren overgang te vormen van het park in het landschap en toch de dieren te weren.

Maar een tuin moet een afscheiding hebben, wil het een tuin zijn en het is dus niet dat ik de „Ha-Ha's" weer in het leven wil roepen, maar hier, in zoo'n inrichting, waar een hooge afsluiting noodzakelijk is, zou ik dit op deze manier gaarne opgelost zien, ten minste in een gedeelte van het park, omdat het een groote weldaad voor de zieken moet zijn ruimte vóór zich te hebben.

Het fort dan, dat werd mij een tuin, een tuin met een breed bordes, breed, ja breed en uitgebogen.

Het bordes, als het dek op de boeg van een schip, met de heele, wijde ruimte voor zich open.

Ter beschutting en omlijsting tevens stonden daar boomen aan weerskan- ten geschaard.

De Prunusboomen met hun leven fijn geteekend tegen de lucht en het stille berken-silhouetje lieten in het midden ruimte over en daardoor verloor zich de heide, ver, ver tot den horizon.

De boomen volgden de uitbuiging van het bordes en zorgden voor beschutting en zij brachten het karakter van den tuin. Het karakter van een tuin, dat is verinniging.

De zieken zullen de verinniging aanvoelen, zich veilig voelen, zich zeker voelen en de wijde verte voor zich open zien en rustig worden en genieten, daar, op dat bordes, omdat het er zoo ruim en zoo heerlijk is.

De ruimte niets van haar majesteit te ontnemen, ja, zelfs haar te versterken, de menschen hiervoor ontvankelijk te maken. Eigenlijk vormend den vertrouwden overgang, vormend de volkomen eenheid van den mensch met het vermogen van het zich verliezen in de Oneindigheid en de wijde, wijde verten van de natuur, dit is de taak van den tuin, dien ik zag, toen ik op dat oude fort was, de tuin met het ruime uitzicht.

TINE COOL.

LOTSBESLISSING.

ZOMERS was het een wijde plas, waar op paarle- moeren glinstering van lichtdeinend water schuitjes spelevaarden..... nu gladde het als een blanke eindeloosheid van ongerept wit, een kristal veld zonder rimpel of kreukje.

In het warandatje, waar Christine, de oude naaister, elken

Woensdagmiddag het wiel snorren liet, zat ze gewoonlijk voor het raam, maar opmerkelijk dikwijls stond de naald stil, en gingen haar blikken over de spiegeleffening daar- buiten, in starre aandacht.

Zoo amusant het ook was..... die lachende, joelende groepjes jong-Hollandsche levenslust, sprankjes van geest- drift in de oogen..... hier een, die krabbelde, daar een rijtje aan een stok..... gichelende meisjes..... een paar eminente kunstrijders..... alles in bont gewirwar van helle wol-en- tricot-tinten, die opplekten, weer verdoken.

Typisch vaderlandsch, dat gezicht, en..... merkwaardig, dat het leven steeds zoo precies hetzelfde bleef, altijd weer in den ouden kringloop keerde van vroegere, juist eendere levensdingen. Dat schilderachtige gewemel, die onverholten pret, glunderend uit jonge oogen, net als toen.

Net als toen..... even sloten zich de knipperende oogleden, omdat zoo helder het verleden rees..... want ja — ze was weer jong; bloeifrisch meisje met schaatsen onder den voet.

Coba was bij haar, en..... Henk.

Guitige, geestige Henk, dien ze heimelijk liefhad — en Co, of die toen ook al wat voor hem voelde, ze vermoedde het niet, toen ze samen weggleden op hun blinkende ijzers.

Wat was de tocht leuk begonnen..... met scherts, met lach, met vroolijke knikjes naar langs-zwierende kennissen!

Tot het ongeluk gebeurde, dat was niet ver van de Sluis

.....ze zou het plekje nog uit kun- nen teekenen.....

Een gil..... een botsing..... 'n zwaai, toen lag ze op het ijs, voelde 'n scherpe, vlijmende pijn in de heup.

En toch was er een wondere luwing in haar pijngevoelen, dat maar half bewustzijn leek, waarin vaag opsche- merde Henks gelaat, vlak over het hare gebogen; z'n sterke armen, die haar be- hoedzaam opnamen, wegdroegen dicht tegen zich aan.

't Had haar door- schokt met lijden en geluk tevens. En — neen — ze herin- nerde zich geen oogenblik in haar

leven, dat zoo vol geweest was van gemengde aandoeningen als dat.

Toen was over haar ^{* * *} stralende jeugdblijheid als valig nevelfloers gekomen, de tijd in het ziekenhuis..... de onrust het lichaamswee, verergerend en operatie noodzakelijk makend als eenigen weg tot levensbehoud..... En dan het wreedsmartelijke van de ervaring, dat, hoewel hersteld, ze voorgoed kreupel zou blijven.

Henk had ze enkele malen aan haar ziekbed gezien, en, toen ze den dag vóór haar vertrek 't laatst bezoek ontving, had Coba haar arm door den zijnen gestoken..... vertelde d'r schuchter het groote nieuws; van hun verloving, die ze uitgesteld hadden, tot Chris er getuige van kon zijn.

Even had het gezied in haar van hevige oppositie tegen zoo onbillijke levensberechting..... die eene opeens zoo bevoorrecht, terwijl zij.....

Maar heel spoedig verhief zich de stem van overreding in haar. En als het nu zoo geweest was, lijk ze eerst in vagen droomtoestand vermoed had, als zijn hart dat moment in liefde tegen 't hare had geklopt, zou dan z'n pas ontloken gevoel bestand geweest zijn tegen den schok; 't schrikbeeld, levenslang aan een mismaakte vrouw verbonden te zijn?

Neen, 't was beter zoo.

En over haar leven was gekomen de kalme berusting, het vredige zich-gaan-laten, waarin eenvoudige zielen ver- getelheid voor smart vinden.

Foto C. Steenbergh.

LANDHUIS „T WAERLE". DE WOONKAMER.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP HET LANDHUIS „T WAELRE”.

Ze waren niet gelukkig geworden, de twee. Neen, dat had er niet naar geleken..... een leven als kat en hond..... en van Henk vertelde men rare dingen.....

En als ze dat bedacht, wanneer ze in gemoedelijke bedrijvigheid rustig achter haar snorrend machientje zat..... oud vrijstertje weliswaar met een ongelukkig been, maar ach — dat andere, als indertijd haar de ramp niet getroffen had....

Als 't tegenwoordig lot van Coba eens het hare was geworden..... 't kon toch ook..... en nuleefde ze in gladder, bezonken rust, wel oppervlakkelig, zonder groote emotie, maar ook zonder leed...

Daarbuiten sloopschemer aan, vage neerdoezeling over 't spiegelende vlak als een grauwing van geheimenis..... maar 't deed aan het ijsvermaak niet af..... op palen werden lichten ontstoken, felle opstralingen door den sluier van komenden avond.

't Leven, 't woeligbonte geroezemoes hield aan, af en aan ging het elastisch gezwier van jonge, veerkrachtige gestalten..... vooral veel paartjes, knus arm in arm. Hoogop parelde soms een meisjeslach als 't geklepel van zilveren klokjes.

Even deed dat geluid Christine in haar schemerhoekje opbeven..... En opmerkzamer turen door het raam..... door het invallend duister.

Vlak langs gleden ze; twee, de handen kruislings in vaste omklamping. Ze zag den gloed op hun wangen, maar meer nog den gloed van oogen, die diep in elkaar blikten.

En toen beroerde het tersluiks, maar licht pijnlijk haar, dat er toch iets was in het leven, dat haar, hoe positief ook haar berusting, voorbij gegaan was als een onbetwistbaar voorrecht der jeugd, dat nooit meer keeren zou. AMANDA WOLF.

LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR

16) door F. ST. MARS.

(Geatoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg),

DE SCHELPE.

HET was doodstil daar in die onderwereld der stille, koude wateren. Geen geluid drong door den groenen, half-lichten nevel. Geen beweging daalde neer van den tien voet

te gebruiken; men kon de starende, wreede, uitdrukkinglooze oogen zien, den puntigen snuit en den witten buik onder de gespikkelde zijden. Het was een hondshaai, den reuk van het een of andere kring op het getij volgend.

Hij ging in vreeselijke stilte voorbij en weldra begon een mooie kinkhoren, die onbewegelijk en schijnbaar levenloos op het zand had gelegen, zich langzaam te bewegen. De eigenaar had ook de lucht des doods geroken van verre door de wateren aangedragen, zoo als geuren boven in de

open lucht door den wind worden meegevoerd, en hij bewoog zich in de richting van dien geur. Het was een wulk.

Zeer langzaam gleed de wulk over den gouden vloer, voorzichtig, duim voor duim zijn weg voelend; slakachtig van voorkomen en plomp, terwijl zijn schelp onder het bewegen over zijn rug rolde. Heel lastig leek die schelp, om niet te zeggen ouderwetsch. Het was alsof de eigenaar behoorde tot een klasse van dieren

die reeds uit den tijd waren, maar! —

Kijk! Daar was de grijze harder, die plotseling, schitterend terwijl hij zich omdraaide, uit den nevel naar voren schoot. De schelp scheen de wulk op te zuigen zooals een mensch een diepe ademhaling doet. De visch besnuffelde de harde oppervlakte van de schelp en ging verder. Ja, een schelpenhuis heeft zijn nut voor een weekdier, dat lekker smaakt, maar — waarschijnlijk opdat de wulk niet te trotsch daarop

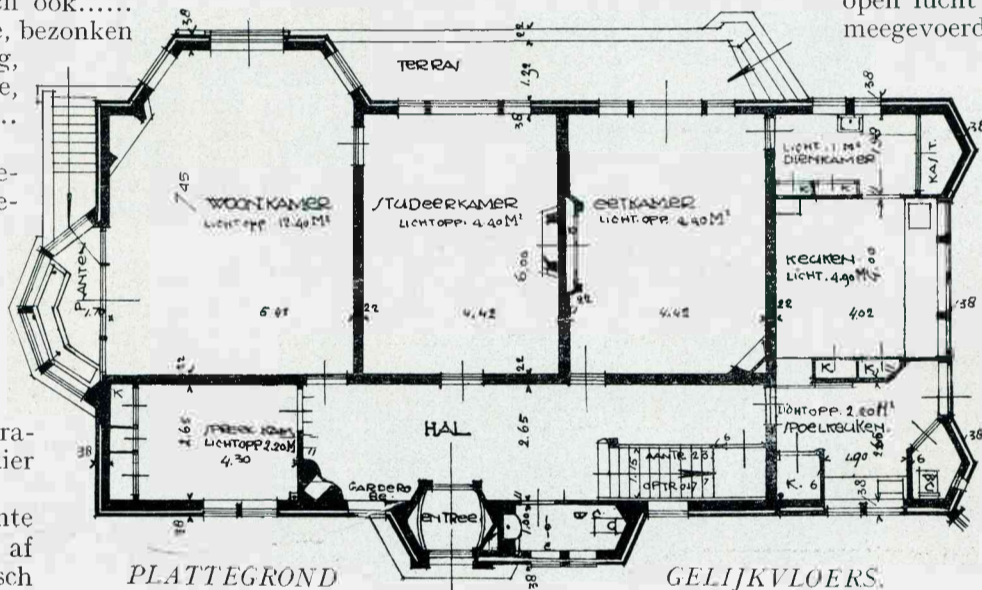

Foto C. Steenbergh.

HET LANDHUIS „T WAELRE”. ACHTER(ZUID)ZIJDE.

zou worden — had de Natuur bevolen dat er een vlieg zou zijn zelfs in de zalf van een wulk.

Vijf minuten verliepen, in welken tijd de schelp en de naburige kiezelstenen zich niet bewogen. Toen, eensklaps, bleek het dat het schepsel zich weer bewoog. De hemel weet hoe lang het dit al had gedaan, want de beweging was in het eerst zoo sluipend, zoo sluw gradueel, dat niemand kon zeggen waar zij begon en waar zij ophield. Hoe dan ook, hij was stellig niet op de plek waar hij vijf minuten te voren was geweest.

Een andere hondshaai, precies het spoor van den eerste volgend, ging voorbij met de langzame golvende beweging van alle haaien, die op jacht zijn.

Een derde volgde, en nog een — jakhalzen der zee, het spoor van aas volgend.

De wulk bleef lang genoeg stil om hun schaduwen te laten passeeren en ging toen weer verder. Hij wist, denk ik, dat wanneer de hondshaaien klaar waren met bijten en rukken aan de prooi — waarschijnlijk een groote, doode visch — stukjes van de overblijfselen op den bodem zouden vallen en zijn emolumenten zouden worden — of van hem en de voortdurend rondzwermende krabben.

Hoe langzaam hij zich ook voortbewoog op zijn slakachtige wijze, passeerde de wulk wonderbare, loerende bewoners der diepe zee; hij passeerde een oranje zee-kreeft, heelemaal voelspriet en pooten, mooi zelfs in zijn leelijkheid, met de verlichte vlekken alsof zij elektrische patrijspoorten waren op het lila van zijn buik; passeerde bedden van vlamme, stille, wreede anemonen, koraal-rood, rose, zalmkleurig, wachtend op hun prooi; passeerde een groote kreeft, schitterend, donker en levend blauw, loerend bij den ingang van een hol; passeerde een eetbare krab, die de reusachtige, zwartgetopte klauwen had uitgestoken, gereed tot den aanval; en passeerde een school knorhanen alle met den kop naar één richting, heelemaal kop en vin en bek.

Van al die wonderen nam hij geen nota, maar bij een zwart bed met mosselen, half in het zand verborgen, bleef hij staan. Versch vleesch was altijd beter dan aas. De eenige kwestie was nu, hoe eraan te komen.

De mosselen waren er, maar er waren ook de mossel-schalen, alle hard, alle stevig gesloten. Wat moest een hongerige wulk nu beginnen?

Naar een mossel toeglijdend, legde onze wulk zijn mond erop. D. w. z. hij maakte zich erop vast, zooals men een slak zich kan zien hechten aan een koolstronk. Dit was zeer duidelijk, maar wat er nu volgde, was niet zoo gemakkelijk te peilen.

Sne handelen is niet een karakteristiek kenmerk der weekdieren. Zij komen er, dat is zoo, maar zij komen er langzaam, zoo langzaam dat niet ieder oog het ziet en zoo, dat het niet in de macht staat van ieders geduld om op het resultaat te wachten.

Het eenige dat het menschelijk oog kon ontdekken was het feit dat vriend wulk vastgelijmd zat aan vriend mossel en verder — niets. Hij lag daar vastgekleefd en werd even onbewegelijk en even doodelijk oninteressant als vriend

mossel zelf. Hij scheen alleen maar alles gesloten te hebben en in slaap gevallen te zijn — als deze spookachtige wezens ooit slapen. Maar de Natuur heeft vreemde en zeer bedriegelijke manieren, is een onbetrouwbare en valsche heks, die moeilijk te begrijpen is

Hier had in werkelijkheid een moord plaats tusschen die twee, een vreeselijk gevecht, langzaam als de toorn des hemels, dat erken ik, maar hierdoor des te doodelijker.

Visschen gleden heen en weer; vaag vorm aannemend uit de stil-groene „lucht” — als men dit woord mag gebruiken — en even spookachtig weer verdwijnend. Eens was het een schol, plotseling opstijgend van een vlakken, zandigen bodem, waar men gezworen zou hebben dat geen levend wezen was en op zijn vlakken kant zwemmend — zich langzaam omhoog en uit het gezicht wuivend.

Eens was het een pieterman, klein, met stekels en doodelijk, die snel over den bodem gleed met het brutale gebrek aan voorzichtigheid van een schepsel dat, zooals de heele zee weet, in den vorm van zijn stekels een koker vol vergiftige pijlen meedraagt.

En eens was het een school haringen alle tegelijk als zwevende vlekjes voor de oogen, terwijl elk afzonderlijk zijn omgeving weerspiegelde en die slechts bijna onzichtbare groene spoken leken, tot een zalm van tien pond als een torpedo recht op hen aanschoot, en zij schitterden als een zilveren plaat terwijl zij zich naar rechts wendden en wegschoten.

De nacht kwam en voegde zich bij de verschikkingen van de plaats waar geen vrede was en nooit iemand rust had voor het gevaar van zijn vijanden. De tien voet groote lichtkring boven veranderde van goud in robbijnrood, verdofte tot donker blauw-groen, en verbleekte weer tot zacht glanzend zilver — de maan had haar tooverweg over de oppervlakte der zee begonnen.

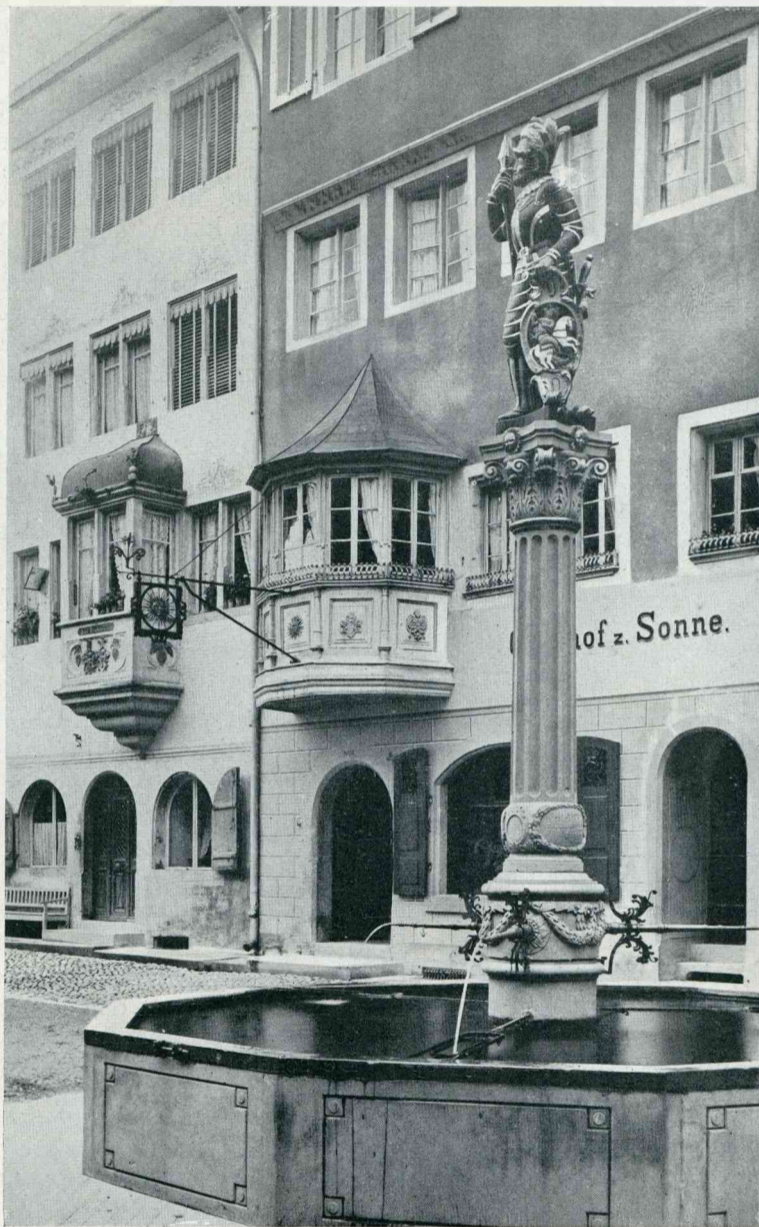
De schemering had den wulk, nog steeds aan zijn mossel gekleefd, verlaten, maar de dageraad vond hem daar niet! De schaal van den mossel was leeg, schoon-geschrapt als met een scherp mes, en er was een rond gaatje recht door den dikken schaal zelf, toen de dag aanbak. En dat was het werk van den wulk. Hij, de slak-

achtige, had dit gat geboord en den mossel verslonden. Niet kwaad voor een week schepsel, niet veel grooter lijkend dan een groote slak — een zeeslak.

De wulk zelf was nergens te zien maar hij was er toch; begraven in het zand, op nog geen drie meter afstand en naar alle waarschijnlijkheid in slaap. Bovendien was er een reden voor. Het getij viel en het is niet goed voor de kleine bewoners der zee in de open lucht te zijn bij het vallen van het getij. Zij, die zich dus niet kunnen terugtrekken op de vleugels van een gevinden staart, moeten zich uit het gezicht ingraven als zij een nieuw getij wenschen te zien. En onze wulk wist dit, maar ik kan u niet vertellen door welke tooverij hij wist dat het getij viel.

Gaandeweg zonk de tooverkring boven neer, werd lichter en breeder. De schaduwen der golven boven begonnen over den zandigen grond beneden te spelen en de meeste mosselen waren verdwenen

(Wcrdt vervo'gd).

OUDE FONTEIN TE STEIN AAN DEN RIJN.